

Agata BONENBERG*, Marco LUCCHINI**

**SPAZIO FORMA IDEA.
ZAPIS DYSKUSJI AKADEMICKIEJ O IDEI
ARCHITEKTURY WSPÓŁCZESNEJ – NOTY
Z SEMINARIUM NAUKOWEGO**

Niepublikowaną dotąd częścią projektu „Czynniki kulturowe i demograficzne w kształtowaniu architektury XX i XXI wieku” jest upowszechnienie rezultatów podczas polsko-włoskiego seminarium naukowego; zagadnieniu temu poświęcony został ten artykuł o charakterze sprawozdawczym. Seminarium naukowe *Spazio Forma Idea* odbyło się w maju 2021 r. z inicjatywy dyrektora Instytutu Architektury Wnętrz i Wzornictwa WAPP, prof. A. Bonenberg. W jego ramach prelegenci – profesorowie Politechniki Mediolańskiej i Wydziału Architektury Politechniki Poznańskiej – mieli wykłady upowszechniające i rozwijające wątki badawcze architektury najnowszej.

Słowa kluczowe: upowszechnienie rezultatów badań, seminarium naukowe *Spazio Forma Idea*

1. WPROWADZENIE

Integralną składową projektu „Czynniki kulturowe i demograficzne w kształtowaniu architektury XX i XXI wieku” była organizacja seminarium naukowego *Spazio Forma Idea*, które upowszechniło wyniki badań prowadzonych na arenie międzynarodowej, a tym samym przyczyniło się do poszerzenia dyskusji akademickiej na najistotniejszych dla architektury współczesnej płaszczyznach. Niniejszy tekst zawiera relację z przebiegu upowszechnienia wyników badań w środowisku akademickim ze szczególnym uwzględnieniem studentów.

* Politechnika Poznańska, Wydział Architektury, Instytut Architektury Wnętrz i Wzornictwa Przemysłowego. ORCID: 0000-0003-1618-4417.

** Dipartimento di Architettura e Studi Urbani, Politecnico di Milano. ORCID: 0000-0001-8051-3313.

2. UPOWSZECHNIENIE REZULTATÓW. *SPAZIO FORMA IDEA* – WOKÓŁ ARCHITEKTURY WŁOSKIEJ

Idee twórcze, artystyczne i projektowe mają swój początek w ciekawości, rozmowach i wspólnych działaniach. Inspiracja rodzi się ze spotkań. Chcąc uczcić powstanie kierunku architektura wnętrz na Wydziale Architektury Politechniki Poznańskiej oraz długoletnią współpracę z Politechniką Mediolańską, dyrektor Instytutu Architektury Wnętrz i Wzornictwa Przemysłowego, prof. Agata Bonenberg, zorganizowała polsko-włoskie seminarium *Spazio Forma Idea*. Odbęło się ono w dniach 24-28.05.2021 r. W jego ramach prelegenci z Wydziału Architektury Politechniki Poznańskiej i Politechniki Mediolańskiej wygłosili cykl pięciu wykładów. Informacje o seminarium i jego założeniach zamieściły ważne, opiniotwórcze w branży architektonicznej wydawnictwa i portale internetowe: „Architektura&Biznes”, „White Mad”, „Architektura Murator”, www.polacywewloszech.com. Wydarzenie uzyskało patronat Konsulatu Generalnego RP w Mediolanie, Polskiej Akademii Nauk, Politechniki Mediolańskiej.

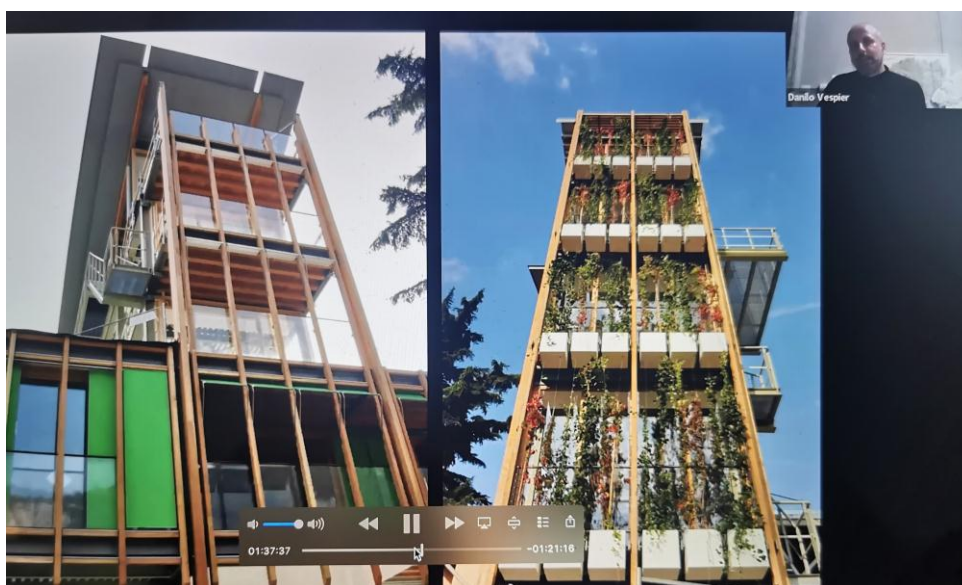

Rys. 1. Plakat Seminarium, autorka: mgr Ewa Angoneze-Grela [Polacy we Włoszech]

Cykl prelekcji otworzył 24.05.2021 r. wykład autorstwa Danila Vespiera pt. *Method and Craft. Beyond architectural experience of Renzo Piano* dotyczący doświadczeń zawodowych pracy w prestiżowym Renzo Piano Building Workshop. Vespier jest adiunktem na Uniwersytecie w Clemson w Karolinie Południowej (USA). Studiował architekturę w Università Mediterranea w Reggio Calabria

(Włochy) oraz na Uniwersytecie Katolickim w Leuven (Belgia), uzyskując dyplom architekta w 1998 r. Rozpoczął praktykę zawodową w Mario Cucinella Architects w Paryżu, a następnie w 2000 r. dołączył do Renzo Piano Building Workshop, gdzie został partnerem. W ciągu 15 lat pracy kierował zespołami projektowymi i był odpowiedzialny za prestiżowe projekty w Europie, USA, Azji i Australii. W 2017 r. rozpoczął własną praktykę Vespier Architects w Genui.

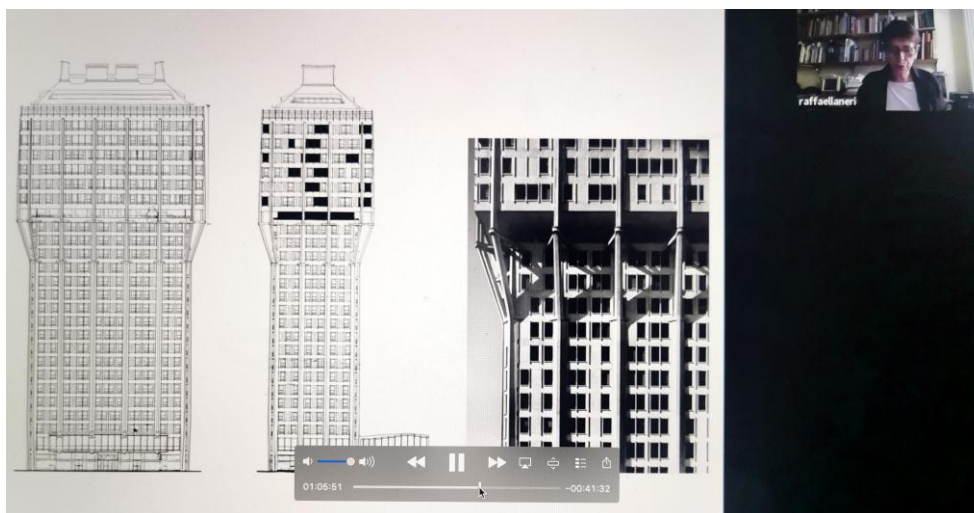
Architekt w trakcie wykładu omówił własne doświadczenia z okresu pracy w Renzo Piano Building Workshop, przedstawiając z punktu widzenia projektantów realizację dzielnicy Ex-Michelin w Trydencie wraz z budynkiem muzeum MUSE. Na rys. 2 przedstawiono slajd z wykładu: modele (*mockup*) w skali 1:1 elewacji zabudowań biurowych.

Rys. 2. Wykład prof. Danila Vespiera [screenshot z wykładu, dostęp: 24.05.2021]

Wykład *Drawing, Architecture and Creative Process* prof. dr hab. inż. arch. Agaty Bonenberg odbył się 25.05.2021 r. Prof. Bonenberg od 2014 r. współpracuje z Dipartimento di Architettura e Studi Urbani na Politecnico di Milano, jest również *visiting professor* na Chongqing Jiaotong University w Chinach. W swojej karierze zawodowej pracowała dla biur architektonicznych w Niemczech, Australii, Szkocji i we Włoszech, w tym dla renomowanej pracowni Renzo Piano Building Workshop. Przedstawiony wykład był poświęcony procesowi twórczemu i wpływom (stymulacji) otaczającej przestrzeni na kreatywność człowieka. Prof. Bonenberg przedstawiła autorskie badania, które wskazują na korelację pomiędzy zmiennością, dynamiką sytuacji przestrzennej a momentami olśnienia (epifania).

Profesor Raffaella Neri, architekt, urbanista, absolwentka Politecnico di Milano, miała wykład 26.05.2021 r. Tematem była *The Velasca Tower in Milan, 1950-1958*. Profesor Neri uzyskała doktorat na Wydziale Architektury w Wenecji, jest profesorem zwyczajnym w zakresie kompozycji architektonicznej i urbanistycznej w szkole AUIC na Politecnico di Milano. Od 2003 r. należy do Collegio Docenti studiów doktoranckich w zakresie kompozycji architektonicznej na IUAV w Wenecji. Jej badania koncentrują się głównie na teorii architektury, w szczególności na problemie projektu urbanistycznego we współczesnym mieście oraz na roli konstrukcji w projektowaniu architektonicznym. Bierze udział w wielu konkursach architektonicznych. W 1996 r. zdobyła Narodową Nagrodę Architektoniczną im. Luigi Cosenzy¹. Zaprezentowany podczas seminarium wykład monograficzny dotyczył ikony architektury Mediolanu: Torre Velasca, apartamentowca reinterpretującego średniowieczne wieże mieszkalne w poetyce dojrzałego modernizmu.

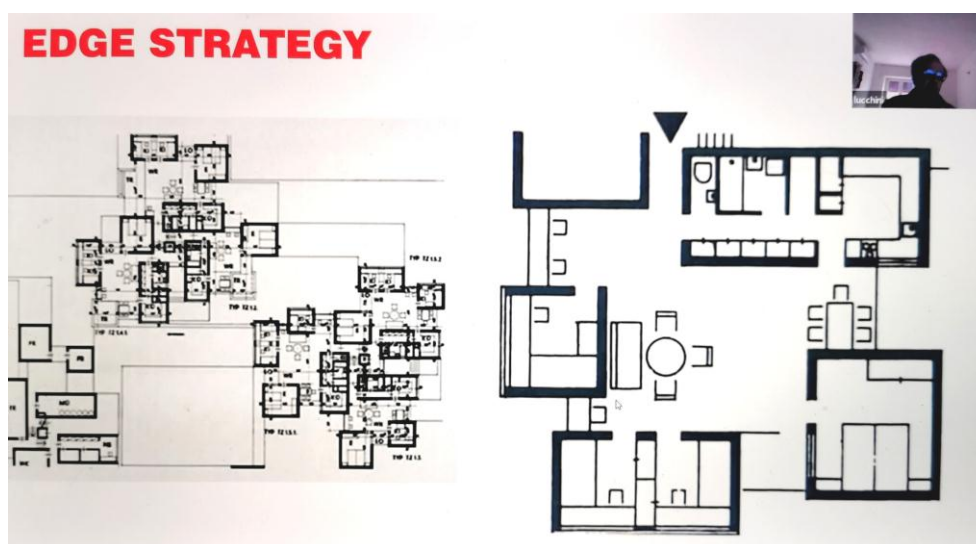
Rys. 3. Wykład prof. Raffaelli Neri [screenshot z wykładu, dostęp: 24.05.2021]

27.05.2021 r. wykład *Czy zabytek może być budynkiem niemal zero-energetycznym? Czy budynek niemal zero-energetyczny może być zabytkiem?* wygłosił prof. Stanisław Rosolski, dyrektor Instytutu Architektury, Urbanistyki i Ochrony Dziedzictwa na Wydziale Architektury Politechniki Poznańskiej; członek Zespołu do oceny prac dyplomowych, rozpraw doktorskich oraz publikacji w dziedzinach architekту-

¹ Nagroda imienia Luigi Cosenzy, inżyniera budownictwa, za najlepszą w ciągu ostatnich pięciu lat realizację jest przyznawana architektom i inżynierom, którzy nie ukończyli 40. roku życia. Nagroda kieruje uwagę środowiska zawodowego na nowe osobowości twórcze działające zgodnie z potrzebami środowiska.

ry i budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa w Konkursie o Nagrodę Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii. Członek Wielkopolskiej Okręgowej Izby Architektów (WOIA), Stowarzyszenia Architektów Polskich (SARP), Polskiego Komitetu Narodowego Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków (ICOMOS), Komisji Urbanistyki i Planowania Przestrzennego w Oddziale Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu; autor domu reprezentującego Polskę na europejskiej wystawie mieszkalnictwa w Malmo w Szwecji – Wystawa B01 2001 r.; autor licznie nagradzanych projektów i działań. W 2021 r. wyróżniony w Konkursie o Nagrodę Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii za wybitne osiągnięcia twórcze w dziedzinie architektury i budownictwa za „Kamienicę niemal zeroenergetyczną Wroniecka 23 Poznań”; autor formuły i nazwy wydarzenia ARCHIIDEE; autor i przewodniczący cyklicznej Międzynarodowej Konferencji Naukowej Odpowiedzialna Urbanizacja; autor teorii zagadnień odwrotnych w projektowaniu architektonicznym oraz kreator nowej specjalności naukowej architektologii.

28.05.2021 r. serię prelekcji zakończył profesor Marco Lucchini wykładem *Houses rise and fall, crumble, are extended: living in the Covid outbreak*. Profesor Lucchini jest architektem, profesorem nadzwyczajnym w Szkole Architektury, Urbanistyki i Budownictwa oraz na Wydziale Architektury i Studiów Miejskich Politechniki w Mediolanie. Jego prace badawcze dotyczą projektowania domów w różnych skalach, relacji między tektoniką, konstrukcją i ekspresją budynku, narracyjności w projektowaniu architektonicznym, a także tożsamości modernistycznej architektury w Barcelonie i Mediolanie. Wygłoszony przez prof. Lucchiniego wykład przedstawiał wyniki badań wpływu restrykcji pandemii COVID-19 na przestrzenie zamieszkania.

Rys. 4. Wykład prof. Marca Lucchiniego [screenshot z wykładu, dostęp: 24.05.2021]

Wykładom towarzyszyła wystawa dr hab. Joanny Stefańskiej: „Sycylia. Odkrywanie Przestrzeni”. Autorka tak opisuje temat: „Prezentowany cykl obrazów stanowi rezultat poszukiwań twórczych zogniskowanych wokół odkrywania motywu pejzażu. Inspiracją dla realizacji malarskich stały się: pejzaż Sycylii, surowe piękno rozległych przestrzeni, architektura, kolor i światło. Malowanie prostych układów pejzażowych stało się okazją do wnikania w głąb przedstawianego motywu, dotykania tego, co ukryte i nieoczywiste. Pejzaż pozwala na kreowanie szczególnego rodzaju artystycznych sytuacji istniejących między realnością a imaginacją, abstrakcyjnością i realizmem, milczeniem a sugerowaniem wieloznacznych treści. Widoki Palermo, Cefalù, Marsali, Noto, Piazza Armerina zapisane w pamięci, zaanektowane ze świata realnego, tkwiąc w wyobraźni, stały się podstawą budowania niejednoznacznej narracji malarskiej. Odkrywanie specyfiki pejzażu Sycylii skłaniało do podejmowania decyzji artystycznych zmierzających do ujednoczenia i uproszczenia istoty strukturalnej malarskich artefaktów. Przyjęta koncepcja oparta została na potrzebie zastosowania założeń estetyki umiaru i prostoty poprzez akcentowanie lapidarnych i wyciszonych układów kompozycyjnych oraz ograniczenia ilości elementów występujących w obrazie. Proste, niemalże klasyczne pejzaże stanowią próbę nazwania ulotności zdarzeń, zatrzymania w obrazie tego, co nieuchwytnie i niedefiniowalne” [<http://spazioformaidea.put.poznan.pl/>, dostęp: 12.02.2022].

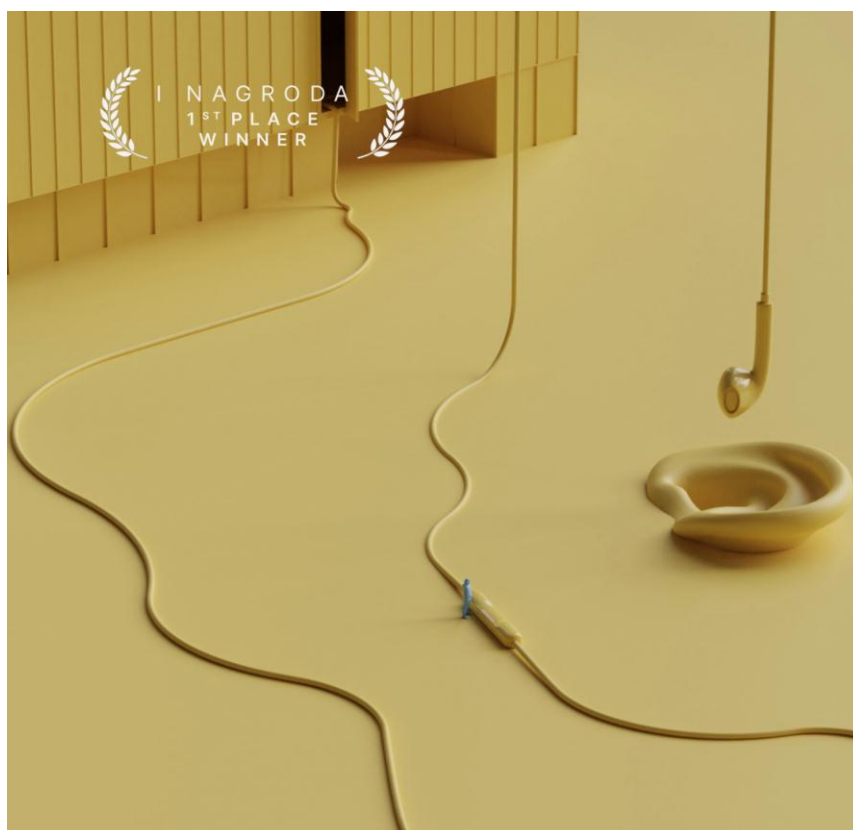
Dr hab. Joanna Stefańska pracuje w IAWiWP na Wydziale Architektury Politechniki Poznańskiej. Jest członkiem zespołu badawczego projektu „Dzieło sztuki w architekturze”. Jej zainteresowania zawodowe to malarstwo, projektowanie wnętrz i wystaw. Swoje prace malarskie i rysunkowe prezentowała na kilkudziesięciu wystawach indywidualnych i zbiorowych w Polsce i za granicą.

Seminarium naukowemu *Spazio Forma Idea* towarzyszył konkurs studencki na grafikę architektoniczną. Grafika może stanowić twórczą, indywidualną i artystyczną wypowiedź na temat architektury współczesnej. Uwidacznia relacje z miejscem, przestrzenią i kulturą, stanowi narzędzie ujawnienia idei dzieła architektonicznego. Jest przyczynkiem do decyzji w zakresie kształtowania form. Ma szczególne znaczenie w konkursach architektonicznych, w dyskusji o jakości środowiska zbudowanego, a także w ocenie prac studenckich.

Konkurs na pracę graficzną przedstawiającą lub inspirowaną autorskim, studenckim projektem architektonicznym „Obrazy architektury. Przestrzeń Forma Idea” został ogłoszony w kwietniu 2021 r. przez prof. Bonenberg. W zakres konkursu wchodziły opracowane cyfrowo prace, w tym kolaże i kompozycje. Podstawą twórczych przekształceń mogły być renderingi projektowe, rysunki projektowe, szkice. Uczestnik konkursu musiał być autorem lub współautorem projektu architektonicznego, którego przedmiotem była grafika konkursowa. Konkurs miał charakter dwuetapowy, a jego adresatami byli studenci wydziałów architektury. O przyznaniu I i II nagrody decydowało w obradach jury konkursowe, a o III nagrodzie – nagrodzie publiczności – zadecydowała liczba oddanych głosów pod poszczególnymi pracami konkursowymi na stronie internetowej Konkursu. Jury obradowało w składzie:

- przewodnicząca jury konkursowego: prof. dr hab. inż. arch. Agata Bonenberg,
- przedstawiciel Konsulatu Generalnego RP w Mediolanie: Marta Zagórska,
- przedstawiciel Politechniki Mediolańskiej: prof. Marco Lucchini,
- dr hab. Joanna Stefańska, ekspert niezależny, artysta malarz,
- mgr inż. arch. Ewa Angoneze-Grela, ekspert niezależny: architekt, grafik.

W I etapie Jury jednogłośnie wybrało 14 najlepszych grafik spośród 92 prac zgłoszonych przez uczestników konkursu. Grafiki te 24.05.2021 r. zostały upublicznione w cyfrowej galerii na stronie internetowej wydarzenia *Spazio Forma Idea* powiązanej z systemem głosowania publiczności. Prace nominowane w pierwszym etapie konkursu opublikowano w internetowej galerii finalistów na stronie wydarzenia i w dniach 24-26.05.2021 r. poddano je głosowaniu publiczności. Głosowanie internetowe odbywało się w trakcie seminarium. W drugim etapie Jury ogłosiło laureatów pierwszej i drugiej nagrody. I nagrodę otrzymał Adrian Matuszewski z Politechniki Krakowskiej, a II nagrodę – Julia Szeffler z Politechniki Poznańskiej. Publiczność, oddając w sumie 889 głosów, zdecydowała o przyznaniu Nagrody Publiczności Bogumile Borek (215 głosów), studentce Politechniki Poznańskiej.

Rys. 5. I nagroda – Adrian Matuszewski z Politechniki Krakowskiej

Rys. 6. II nagroda – Julia Szefler z Politechniki Poznańskiej

Rys. 7. III nagroda publiczności – Bogumiła Borek z Politechniki Poznańskiej

3. PODSUMOWANIE

W wykładach i towarzyszących dyskusjach uczestniczyło ponad 500 osób, a ponad 880 brało udział w głosowaniach konkursowych. Wydarzenie *Spazio Forma Idea* przyciągnęło grono zainteresowanych, zaangażowało uczestników, zyskało znaczną liczbę słuchaczy. Szeroka publiczność miała dzięki niemu dostęp do treści zazwyczaj omawianych w hermetycznym środowisku naukowym. Badania prowadzone w kilku europejskich ośrodkach na wydziałach architektury zostały przedstawione pokoleniu przyszłych architektów, dając podstawę do powiązania treści teoretycznych rozważań z pracami projektowymi odbywającymi się w pracowniach wydziałów architektury.

Można zatem stwierdzić, że tematy badań naukowych prowadzonych przez profesorów-wykładowców zostały efektywnie upowszechnione.

LITERATURA

Bonenberg A., 2021, *Sprawozdanie ze zrealizowanej pracy badawczej DSBP/2019 „Czynniki kulturowe i demograficzne w kształtowaniu architektury XX i XXI wieku”*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Poznańskiej. Architektura, Urbanistyka, Architektura Wnętrz”, nr 7, s. 89-96.

- Bonenberg A., Lucchini M., 2021, *Projektowanie wnętrz po pandemii Covid-19: od przygnębienia spowodowanego odosobnieniem do innowacyjnego podejścia do projektowania przestrzeni domowej*, „Środowisko Mieszkaniowe”, nr 36, s. 1-19.
- Bonfanti E., Porta, M., 1973, *Città, museo, architettura*, Vallecchi, Milano.
- Cecchi A., 1957, *La Torre Velasca a Milano*, in *Atti del Collegio degli Ingegneri di Milano*, May-June.
- Neri R., 2016, *The forms of reinforced concrete construction: the Velasca Tower, Milan 1950-1958*, Wyd. Politechniki Krakowskiej, Kraków.
- Rogers E.N., 1958, *Esperienze dell'architettura*, Einaudi, Torino.

STRONY INTERNETOWE

- <https://www.polacywewloszech.com/2021/05/21/seminarium-wlosko-polskie-spazio-forma-idea/>
- Spazio Forma Idea, 2022, <http://spazioformaidea.put.poznan.pl> (dostęp: 12.02.2022).
- ROSOLSKI Autorska Pracownia Projektowa, <http://www.rosolski.pl/> (dostęp: 12.02.2022).
- VESPIER Architects, 2020, <http://www.vespierarchitects.com/> (dostęp: 12.02.2022).

A TRANSCRIPT OF AN ACADEMIC DISCUSSION ON THE IDEA OF CONTEMPORARY ARCHITECTURE – NOTES FROM A SCIENTIFIC SEMINAR

Summary

The unpublished part of the project “Cultural and demographic factors in shaping architecture of the 20th and 21st centuries” is the dissemination of the results during a Polish-Italian scientific seminar; the following reporting article is devoted to this issue. The scientific seminar *Spazio Form Idea* was held in May 2021 on the initiative of the Director of the Institute of Interior Architecture and Design of WAPP, Prof. A. Bonenberg. Within its framework, speakers, professors from the Politecnico di Milano and the Faculty of Architecture of the Poznan University of Technology, gave lectures, disseminating and developing the research threads of recent architecture.

Keywords: dissemination of research results, scientific seminar *Spazio Form Idea*

